

CIRCA ANNUM MCVII

THEODORICI

ABBATIS S. HUBERTI ANDAGINENSIS

EPISTOLA AD LEODIENSES.

(Vide Chronicon S. Huberti Andaginensis, Patrologiæ t. CLIV, col. 4428.)

ANNO DOMINI MCVI

HUGO

LUGDUNENSIS ARCHIEPISCOPUS

NOTITIA HISTORICA

(Gall. Christ. nov., IV, 97)

Hugo vir fuit primæ nobilitatis, ut pote qui ex Burgundiæ ducum stirpe prodierat; prior S. Marcelli Cabilonensis, imo, ut videtur, monachus, neque enim, ut observat noster Mabillon, verisimile est tunc temporis sæculares monachorum priores existitisse. Eum Lugdunensem camerarium vocat R. P. Pagi, quo fundamento nescio. Fuit deinde Diensis episcopus, sedis apostolicæ legatus, Lugdunensis archiepiscopus et cardinalis. Jam ostendimus eum ad sedem Lugdunensem evectum ante annum 1080, at quo definite anno pedum illud susceperit, dictu difficile est. Annum 1080 assignant Baronius, et D. le Laboureur, in Insula Barbaræ Ruderibus, cap. 47, octogesimum secundum supra millesimum, Samarthani fratres et Mabillonius noster, sequentem D. de Lamures. Prima sententia inde confutatur, quod ubique annis 1080, 1081, imo et 1082, Diensis episcopus constanter appelletur. Sic Gregorius VII, lib. VII, epist. 12, quæ data est III Nonas Januar., indict. III, id est anno 1080, scribens Manassi Remensi archiepiscopo, ait: « Voluimus te coram vicario nostro, Diensi videlicet episcopo, in concilio Lugdunensi sisti; » et in vigesima data XV kalend. Maii indict. III: « Sciat fraternitas tua quod depositionis sententiam a legato nostro Diensi episcopo in Lugdunensi concilio prolatam, nos in Romana synodo apostolica auctoritate firmavimus. » Eadem habet, lib. VIII, epistolis 17, 18, 19. Sic etiam in Historia S. Arnulphi. Theobaldus de Petra-fonte Suessionensis episcopus, obiit anno 1080. Episcopus

patum favore regis obtinuit Ursio, sed cum in eo aliquid reprehensione dignum esse Gregorio relatum fuisset, datis litteris ad Hugonem Diensem episcopum et tunc Galliarum legatum ut de ejus vita inquireret, hic concilium indixit Mellis, cui cum se sistere rennisset Ursio (1), depositus est, et in præsulem electus Arnulphus, ac post electionem venit ad Hugonem Diensem, a quo Dix ut videtur, consecratus est Dominica ante Natalem Domini quæ accidit XIV kalendas Januar. Sic in collectione conciliorum Labbeana, Hugo Diensis episcopus S. R. E. legatus concilium Avenionense celebravit anno 1080. Sic in charta electionis Walterii in Cabilonensem episcopum, factæ anno incarnati unigeniti Verbi 1080, inter factores illius electionis recensetur dominus Gibuinus archipræsul eximius sacrosanctæ cathedræ Lugdunensis. Vivebat ergo tunc et Lugduni præerat; Diensis ergo præsul erat Hugo noster. Sic in Chronico S. Petri Vivi Senonensis auctore Clario monacho, t. II, Spicil., pag. 747: « Anno 1082, XIV kalendas Novemb., obiit Walterius Mellensis episcopus, et in sequenti septimana Hugo Diensis episcopus, Romanæ Ecclesiæ legatus, congregavit concilium in eadem urbe, et ordinavit episcopum in eadem urbe Robertum abbatem Ecclesiæ Resbacensis. » Mabillonii sententiam tradit vir coætaneus, et legato nostro familiaris Hugo Flaviniac. in Chronico Virdu-nensi, his verbis: « Defuncto per id temporis Lugdunensi archiepiscopo Gebuino, cum varia quorumdam esset electio, dominus Hugo Diensis episco-

(1) Acta SS. ord. Bened. sæc. VI, part. II, pag. 551 et 556.

pus, electione cleri et populi, auctoritate et præcepto A Romani pontificis, in archiepiscopum Lugdunensem promotus est anno Jesu Domini 1082. Si tamen verum est, quod fert vetus ecclesiæ instrumentum a Severtio relatum, sedem eum tenuisse annis XIII, mensibus VIII, diebus VII, cum constet eum vita functum fuisse nonis Octobris anno 1106, inisse anno 1083 cum de Mura dicendum est. Ad eum scripta videtur Gregorii epistola 18 libri IX, quæ caret titulo, et in qua sic loquitur : « Summiopere procurandum tibi est ut in magna sede Lugdunensi non diu differatur ordinari episcopus... Quod si cito non potest reperiri, ex apostolica tibi præcipimus auctoritate ut rogatus a fratribus tuis, et electus ab ejusdem Ecclesiæ filiis, indubitanter præsumens de adjutorio cœlesti ad regimen prædictæ Lugdunensis accedas B Ecclesiæ, imitando... B. Petrum, qui de minori Ecclesiæ Antiochena translatus est in Romanam. » Scribit ad eum Gregorius VII : « Dilecto, inquit, fratri et coepiscopo H... Lugdun. archiepiscopo sal. Abbas præsentium lator retulit nobis officium sibi ecclesiæque suæ a fraternitate tua fuisse interdictum, quod loco statuto ad dirimendam ejus cum abbate Casæ Dei litem se sistere contempsisset, jubetque ut ei officium restituat et litem componat.

Anselmus, Lucensis antistes, ad finem epistolæ Pontio Fraxineti abbati datæ ante annum 1086, quo decessit, suo nomine salutari jubet domnum Lugdunensem archiepiscopum, « si tamen rationalis necessitas a totius orbis necessitate excusat. Si enim aut timore, aut negligentia, aut quietis noxiæ amore matrem suam Romanam Ecclesiam visitare et liberare de manu mortis distulerit, reus erit iudicio, nisi sine mora venire et in omnibus auxiliari studuerit. » Tanta tunc temporis erat ejus fama, tantaque de eo concepta a Gregorio existimatio, ut instante obitu rogatus pontifex ut in tanta rerum perturbatione successorem designaret, trium dederit optionem, quorum unus Hugo Lugdunensis archiepiscopus. Sed quæ postea gessit de ejus fama plurimum detraxere; et electo Desiderio abbate Casinensi, aliquid humani passus est, imo animum invidia exulceratum et odio tabescentem ostendit in epistola ad Mathildem comitissam, apud Hugonem Flaviniacensem in Chron. Viridun. Scribit enim Casinensem abbatem, antequam ipse Romam advenisset, electum fuisse in pontificem, seque ut et cæteros fratres, hominum magis quam Dei respectu, ejus electioni assensum præbuisse. Ast ubi Casini eum convenisset tam nefanda ex ejus ore se audivisse, ut statim deprehenderit quam intolerabiliter Deum in ipsius electione offendissent. Eum quippe dixisse quod, nisi ex ipsius ore audisset, nequaquam crederet se Henrico dicto regi fidem dedisse, quod ad obtinendam Romani imperii coronam fideliter eum adjuvaret; eundemque suo ipsius consilio et persuasione adductum fuisse ad B. Petri terras invadendas. Ad hæc in sui suorumque audientia addidisse, Romanum electum, quisquis tandem futurus esset, excommu-

PATROL. CLVII

natum fore, nisi Attonem cardinalem, Mediolanensem electum, quamvis a Gregorio papa, ipso subscribente, publice excommunicatum et sine pœnitentia defunctum, beatum esse pronuntiaret; seque non in alia, nisi in qua ipse est, gloria futurum orare. Addit se horum omnium testes advocare H... et B... qui vel ipsi de ejus ore audierunt, vel bonis viris quibus indubitanter credunt referentibus, se audivisse dixerunt. Denique eundem abbatem decreta domini sui papæ Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum palam improbare ac destruere. Sæpissime electionem suam non secundum Deum, sed tumultuarie factam asseruisse. Quæ omnia cum ipsum pontificatu indignum probarent, sibi aliisque visum fuisse ut electione, toties ab eo refutata, Ecclesiæ reddita, sub prætextu designandi episcopi, Capuam adeundum, ibique Romanum pontificem eligendum; seque revera cum abbate Massiliensi, Aquisi archiepiscopo, aliisque Salerno illuc venisse, Casinensem vero abbatem suos assecclas perpulisse, ut se ad sumendum pontificatum quasi cogere; at se cum episcopo Ostiensi et Witmundo monacho, ac aliis ejus institutioni obstitisse, nisi de quibusdam quæ contra ejus famam vulgabantur se purgaret: eum vero negasse se id facturum, iterumque electionem suam refutasse, sicque convertum solutum fuisse. Desiderium interea consecratione Alfani in Salernitanum episcopum, ducem sibi conciliasse, ejusque favore fultum, et pluviali sibi imposito, Romam iter instituisse, Ostiensi, seque ac suis inconsultis et prorsus ignorantibus. Verum hunc, qui ei hactenus resisterat, veritum ne, si ab alio consecraretur, sua dignitate privaretur, propositi et factæ sponisionis immemorem abbati reconciliatum, reverentiam ei per omnia, ut papæ exhibuisse. Addit Hugo Flaviniacensis tantum crimen non diu inultum mansisse, consecratum Victorem cum missas apud S. Petrum diceret, infra actionem iudicio Dei percussum fuisse, et quamvis tarde, cognoscentem se errasse, se ipsum deposuisse, et accitis fratribus de Monte Casino, qui secum aderant, præcepisse se illo deferri, et in capitulo non ut papam, sed ut abbatem sepeliri.

Hæc quo horribiliora, eo minus fide digna sunt, certe relatis a scriptoribus cœtaneis contraria, et etiam a verisimilitudine omnino aliena videntur, unde ut falsa, ut mendacia saltem in plerisque rejicienda: fuere tamen semina schismatis illius, quod Hugo una cum Richardo Massiliensi abbate excitavit; ob id ambobus in Beneventano conventu a communione remotis anno 1087. Schismatis tamen infamiam a se repellere nititur in epistola ad eandem Mathildem scripta an. 1088, post Urbani pontificis electionem, in qua sic loquitur: « Et nos quidem licet de recuperatione electionis D. abbatis Montis Casini a quibusdam S. R. Ecclesiæ episcopis et cardinalibus presbyteris dissenserimus; unde aliquibus illorum cur nobis aliter videretur, etiam apud Capuam palam rationes reddidimus, tamen scire vi-

volumus ab unitate eorum, in corpore sanctæ Ecclesiæ ad serviendum B. Petro divina dignatione compacti sumus, nec discessisse, nec in perpetuum Deo miserante discessuros, imo habere propositum apostolicæ sedis profectibus modis omnibus deservire. » Tum in eadem de Hugone abbate et monachis Cluniacensibus conqueritur sibi tantas ab eis injurias inferri, ut eas pati non possit, nempe se ab illis ut schismaticum et schismatis auctorem et uti excommunicatum vitari, allegatis quibusdam Urbani papæ litteris, quas suspectas reddere conatur, etc. Si in illum commotus est Urbanus, statim sedatus est, statim ei ab ipso sedis apostolicæ legati dignitas restituta : hoc eodem quippe anno absolutionem in extremis Theoderico Viridunensi episcopo, qui Henrico imperatori præfracte adhæserat a duobus monachis concessam approbavit synodus « cui præsidebat legatus apostolicæ sedis Hugo, quondam præsul Diensis, tunc Lugdunensis episcopus, » inquit Hist. episc. Viridun. a Laurentio de Leodio conscripta. Idem testatur Petrus Venerabilis, lib. 1, Miracul., cap. 22, his verbis : « Erat tunc forte in loco Lugdunensis Ecclesiæ archiepiscopus venerabilis Hugo multa morum probitate et religiosa conversatione, a D. papa Urbano cunctarum ferme Galliarum constitutus legatus. » Idem probat quod anno 1090, cum Salmurii esset, lis quædam de Campinaco jam diu agitata inter monachos S. Sergii et S. Albini Andegavenses delata est ad ipsum *virum spectandæ virtutis et totius Galliæ primatem*, inquit, qui eam episcopis provinciæ definiendam commisit.

Anno 1092, Poppo Trevirensis clericus electus est in Metensem episcopum, et quia eum a Trevirensi antistite schismaticorum communione contaminato ordinari timebat Jarento abbas Divionensis, Hugonem Lugdun. archiepiscopum cum duobus suis suffraganeis Matisconensi et Lingonensi præsulibus, « per bella et gladios, cum omnia mortem intentare viderentur, Metim usque deduxit, » a quo Poppo consecratus est « prima hebdomada Quadragesimæ. Sequenti anno Richerius pro consecratione sua Lugdunum veniens, cum sacramento se de simonia purgasset, in die sancto Paschæ consecratus est. » Ita Hugo Flaviniensis. Aliter Laurentius de Leodio in Historia episcoporum Viridunensium, qui de Richerio sic loquitur : « Anno Incarnat. 1088 Richerius electus est Viriduni episcopus; sed quia Romanæ Ecclesiæ offensam incurrerat, septem annis sine episcopali benedictione permansit : donec a Rodulfo S. Vitoni abbate, anno quo Urbanus papa apud Clarummontem synodum celebravit, Lugdunum ductus est ubi eum Hugo archipræsul post abjurationem Henricianæ partis in S. Paschali Sabbato in presbyterum, in die autem festo in antistitem consecravit. Reversus, a coepiscopis suis Poppone Metensi et Pibone Tullensi, et a tota urbe decantissime susceptus est. » Anno 1095 cum Lambertus electus Atrabatensis antistes a metropolitano suo pro consecratione sua deluderetur, Romam profectus est, et

A in itinere ab Hugone « lucerna ardente et lucente in domo Domini, laudabiliter honorabili, et honorabiliter laudabili, Lugdunensi primate, et apostolicæ sedis legato exceptus est, et apud Lugdunum per sex dies pro nimia aquarum inundantia et hiemis asperitate detentus, » et omnibus ad iter necessariis instructus; cui et ex itinere reverso dedit epistolam ad Robertum Flandriæ comitem commendatitiam. Anno 1094 habitum est concilium Augustodunense, quod Bertholdus ex vulgari vocabulo *Aulun* Ostionense nuncupat, præfuit Hugo noster, adfuerunt 52 episcopi, abbatesque quamplurimi. In eo inter alia renovatur excommunicatio Henrici imperatoris, Guiberti antipapæ, et Philippi Franciæ regis qui, rejecta Bertha conjugæ, Bertradam induerat. Exstat Hugonis epistola qua Lambertum Atrabatensem episcopum ad hanc synodum invitat. Præfuit et alteri *Æduensi* hoc eodem anno, ut et *Brivatensi*, et *Dolensi* colloquio. Eodem anno dedit Cluniacensibus monachis ecclesiam S. Desiderii in Bressia; et in festo S. Joannis Baptistæ, jubente Urbano II, Fulconem Andegavi comitem in monasterio S. Florentii absolvit ab excommunicatione qua innodatus erat. Litteras absolutionis exhibent Sirmondus in elogio Gofridi Vindocinensis, et tom. I Gall. Christ., pag. 5. Circa id tempus prodigium illud accidit quod describit Petrus Venerabilis De miraculis, lib. 1, cap. 22. Ingenti flamma Marciacensis parthenonis omnia devastante, « erat tunc forte in loco Lugdunensis Ecclesiæ archiepiscopus... cursim monialium claustrum ingreditur, omnes summa instautia, ut periculo cedant, hortatur; cumque illæ omnino renuerent, et prius se posse mori quam propositum infringere constanter affirmarent, ait : Ex auctoritate B. Petri et D. papæ, atque abbatis vestri obedientia vobis præcipio ut ad præsens hinc exeatis.... Ad hæc quædam magnæ nobilitatis : Noli, inquit, hoc nobis injungere, quod nobis agere non licet; sed sicut nos ignem præcipio fugere, ita magis ingui, ut a nobis fugiat, virtute Christi armatus injunge. Ad quam mulieris fidem stupefactus archiepiscopus, ac subito et ipse fide repletus, ait : In nomine Domini, et per virtutem fidei hujus quæ nunc locuta est, recede, ignis pestifer, ab ancillarum Dei habitaculis... His a pontifice verbis prolatis, repente immensitas flammarum invisibili virtute repressa... ultra procedere non potuit, et absque ullo humano subsidio, absque aliqua pluvie gutta, incredibili celeritate semetipsam exstinxit. » Eodem denique anno, indict. II, dedit Hugoni Cluniacensi altare de Reortorio cum ecclesia S. Pauli infra ejusdem castri munitionem, sub annuali censu v. solidorum, cujus media pars solvenda foret in festo sancti Martini, media in Purificatione B. M. ex chartario secundo Cluniac., fol. 212, charta 339.

Anno 1095 ad Placentinam in Longobardia synodum vocatus, cum non venisset, nec legatum cum canonica excusatione pro se direxisset, ab officio suspensus est, inquit Bertholdus Constantiensis;

haud diu tamen stetit pontificis indignatio, plena satisfactione accepta. Eodem anno *Nonas Aprilis*, iter arripuit ad S. Jacobum, honesto clericorum et laicorum comitatu decoratus, et apud Anicium tribus diebus remoratus cum maxima difficultate ab eis avulsus est. Venit ad S. Jacobum imminente vigilia Pentecostes, et in die sancto missarum solemniter ad altare sancti publice celebravit, astante episcopo et clero populoque infinito. In crastinum reversus est, et Lugdunum intravit die tertia ante nativitatem S. Joannis Bapt. Eodem anno, sed die incerto, subscripsit praecepto Philippi I Francorum regis de subjectione Masiaci cœnobio Cluniacensi. Urbanum papam in Gallias ingressum comitatus est, et cum eo Cluniacum venit, et altare in nova basilica consecravit. Adfuit concilio Arvernensi cui præsidebat summus pontifex. In eo cum Bituricensi archiepiscopo electus arbiter litis Hugonem Cluniaci abbatem inter et Pontium Casæ-Dei archimandritam, de cella Boortensi motam, eam definiit, et cellam Cluniacensibus asseruit Kalendis Decembris. Vidimus supra confirmatum Lugdunensibus archiepiscopis in quatuor Lugdunenses provincias primatum a Gregorio VII. Cum illarum archiepiscopis in hac synodo exposulavit Hugo, quod illum qua data occasione minere, imo et non agnoscere conarentur. Hiuc, Urbano jobente, lecta sunt omnia ad illum pertinentia monumenta. Deinde in jus vocatus Richerius Senonensis antistes, cum iudicium variis dilationibus et induciis elude re tentaret, tandem « ex totius synodi favore et iudicio sancitum est Senonensem archiepiscopum Lugdunensi tanquam primati subjectionem obedientiamque debere. Cui profecto sententiæ se humiliter obedituros, » ut data fide promiserant, « Senonensis Ecclesiæ suffraganei propria quisque voce professus est. Id ipsum *insuper* de Rothomagensi Ecclesia confirmatum est. De Turonensi enim, quia jam a retroactis temporibus sine refragatione obedierat, nulla jam quæstio movebatur. » Nec sic acquiescente Richerio, Urbanus « toto consentiente concilio, » ei pallii usum et suffraganeorum obedientiam, donec ipse obediret interdixit. Repetita fuit et iterum confirmata sententia in Turonensi et Nemausensi synodis : sed nec sic vinci potuit Richerii pervicacia. De his omnibus sententiis conquestus est apud Ivonem, a quo consilium retulit sapientia plenum, scilicet ut rei iudicatæ interim pareret, donec authenticis instrumentis, si quando reperiri possent, Ecclesiæ suæ libertatem posset demonstrare. Consilium respuit Senonensis antistes, sique Ivonem coegit a reverentia Senonensis Ecclesiæ sibi papæ decreto interdicta, recedere : unde cum pro Sancionis electi Aureliarum episcopi ordinatione evocatus fuisset a Richerio ad castrum Nantonense, mandato parere recusavit, *propter primatum Lugdunensis Ecclesiæ, quem irrationabiliter refutabat.* Et ipse cum aliis provinciæ suffraganeis manum imposuit Sancioni. Quid quod ob ejus inobedientiam, eadem causa agente Hugone nostro repetita est in

A Turonensi pariter et Nemausensi concilio, et simili modo definita, ut patet ex altera Urbani bulla ad Lugdunensem archiepiscopum. Nihil his commotus Richerius maluit *interdictus* obire, quam Ecclesiæ suæ dignitati tantisper derogare. Non me latet quid reponat Lugdunensis primatus adversarii, falsam esse et supposititiam Urbani bullam. Verum si id admittitur, ruunt omnia antiquitatis monumenta, vix enim ullum est quod majoribus nixum sit testimoniis. Illam edidit D. de Marca ex vetusto codice Lugdunensi. Deinde ejus, ut aiunt, *Vidimus*, Lugdunensis in rebus ecclesiasticis iudex publice ac in solemniori foro exaravit anno 1409, et a quatuor notariis subscribi curavit, quo nihil in hisce rebus solemnius haberi potest. Tertio Martinus V in diplomate dato Genevæ 1 Augusti, primo sui pontificatus anno, Christi 1418, utramque Urbani bullam refert. Quarto in ms. Centii camerarii canone VII, sic legitur : « Lugdunensis Ecclesiæ primatus restitutus est super Lugdunensem, Senonensem et Rothomagensem provincias : » quæ eadem verba se in pervetusto codice Ananiensis abbatiæ vidisse asserit Baluzius in notis ad lib. De concordia sacerdotii et imperii, tom. II, pag. 236. Denique ea omnia quæ in bulla continentur, ab Ivone Carnotensi præsule qui Ciromontensi concilio adfuerat, referuntur, ut ex jam dictis et ex infra dicendis palam est. Ut vero quæ ad hanc controversiam pertinent, simul et semel exponam, Richerio Senonensi archiepiscopo *in vivo* sublato, in ejus locum electus est Daimbertus : occasionem nactus Lugdunensis antistes vetuit ne ei prius manus imponeretur, quam debitam Lugdunensi Ecclesiæ obedientiam professus fuisset ; ut docet Ivonis ad ipsum epistola sexagesima. In ea primo significat se suosque comprovinciales episcopos « manus a consecratione Senonensis electi continuisse, » ex ejus imperio. Mirari se tamen asserit eum præcepisse ut « Senonensis electus ante consecrationem suam sibi præsentaretur, et jure primatus sui subjectionem et obedientiam profiteretur, quod hactenus nec in Senonensi provincia nec in aliis antiquitas instituit, nec consuetudo servavit. » Unde obtestatur ut si nihil in eo, quod sacris canonibus obviet, repertum fuerit, secundum antiquum morem consecrari permittat. « Quod si huic petitioni nostræ acquieveritis, inquit, consecrato omni studio persuadebimus ut primatum Lugdun. Ecclesiæ vobis sicut primati suo deferat, et omnem debitam reverentiam secundum traditiones Patrum exhibeat. Qui si acquiescere noluerit persuasionibus, nos tamen ab his quæ præceperit apostolica sedes non recedemus. » Rescripsit Lugd. antistes epistolam quam videre est in Misc. Baluz. t. VI, p. 426. Scripsit et ad Urbanum epistolam sexagesimam quintam idem Ivo : « De Senonensi electo, cujus consecratio a legato vestro Lugdunensi archiepiscopo ob hoc impeditur, quia ei jure primatus sui, ante consecrationem suam, obedientiam non profertur, quid nobis agendum sit rescribat vestra paternitas. » In Ivone

commotus fuit Urbanus, et ut ipse putabat, agente Hugone legato, de quo sic in epistola 67 ad eum pontificem, quia in ea epistola nonnulla « verba secus quam vellet sonnerant, maxime de primatu Lugdunensi... secundum quod affectus fuit, participem vos, inquit, suæ amaritudinis fieri voluit. » Demum cum nihil proficeret Daimbertus, Romam profectus est, et a pontifice conditione apposita consecratus. Postea tamen Romam iterum profectus tum pro causæ primatus actione, tum « pro communi synodica vocatione, » præsentibus Hugonis legatis Ismione Diensi episcopo, Girino decano, etc., sedis apostolicæ cogente iudicio, omni demum tergiversatione posita, in manibus Urbani professus est se et Lugdunensis Ecclesiæ primatum agnoscere, et Hugoni ejusque successoribus tanquam primatibus obsecuratum, protestatus insuper, statuto a pontifice tempore, se Lugdunum venturum, et in conspectu Lugdunensis Ecclesiæ id ipsum ore proprio professurum. Promissis vero stetisse inde manifestum est, quod ipsi rescribens Hugonis successor hæc habeat : « Meminisse potes quia, ex quo amicitiam et familiaritatem Ecclesiæ Lugdunensis recuperasti, gratulanter te vidit, exultanter recepit, et quanta potuit affectione honoravit. » Id ipsum testatur Goffridus Vindocinensis abbas epistol. 18 lib. II : « Roma cum rediissem, inquit, et Lugduni a domino primatè..... honorifice susceptus fuissem, audiui ab ipso archiepiscopo.... dominum Senonensem cum illo fecisse pacem; et omnem obedientiam illi, tanquam suo primati, promississe. »

Anno 1096 Urbanum Turonos comitatus est, ibique adfuit concilio a pontifice celebrato, subscripsit et compositioni litis inter Cormeriacenses monachos et ecclesiam S. Martini Turonensis; definitioni papæ qua S. Crucis et sancti Nicolai de Lausduno ecclesiæ monasterio Trenorchienſi adjudicatæ sunt adversus abbatem S. Florentii; ac tandem ecclesiæ Majoris Monasterii consecrationi. Hoc eodem anno Guillelmus Forensis comes ecclesiam S. Juliani de Mondonio, quam *comites Forenses per multa tempora in fevo* ab ecclesia S. Stephani Lugdunensis tenuerant, in manus Hugonis archiepiscopi restituit: Hugo vero dedit eam in manu Pontii abbatis Casæ-Dei, hocque donum confirmavit Lugduni in conventu canonicorum.

Mirum quanta benignitate, qua reverentia, quali munificentiâ Anselmum exulem apud se receperit, et quanta mutuo devincti sint amicitia. Inita jam fuerat priusquam Anselmus Cantuarienses infulas induisset, ut patet ex ipsius epistolis 14 et 17, libri secundi. Hinc cum anno 1095 turbata omnia forent in Anglia, quia Urbanum pro legitimo pontifice, adversus regis propositum, se habere professus fuerat, scripsit Hugoni nostro consulens num inter tot turbas satius non esset episcopatum abdicare quam sine fructu retinere (lib. III, epist. 34). Anno sequenti cum in Galliam venisset, ac Lugdunum

(2) Exord. mag. Cisterc. cap. 12.

A profecturus nuntium præmississet ad archiepiscopum, hic magno se illius videndi desiderio teneri per digniores ex suis familiaribus significavit, et ut quanto citius ad se veniret exoravit: ubi vero Lugdunum attigit vir sanctus, incredibile dictum est quanta cum veneratione exceptus fuerit. Anno 1099 Roma Lugdunum reversus, ibi non sicut hospes aut peregrinus, sed vere sicut indigena et loci dominus habitus est, episcopalia munia, non secus ac in propria ecclesia exercens, sacramenta conferens, omnique jure vel invitus gaudens. Tanta in eum Hugonis reverentia, ut missas celebranti suffraganei loco serviret, ubicunque sermonem facienti ad pedes sederet. Unde in epistola ad Hugonem Cantuariensem archidiaconum, quæ nona est in Spicil. tom. IX, in qua refert quam benigne ubique ab episcopis exceptus fuerit, hæc habet: « inter quos venerabilis archiepiscopus Lugdunensis gaudet ad præsens se suam mihi munificentiam copiose et honorifice exhibere et desiderat me semper secum, quandiu exsul ero ab ecclesia nostra, manere. » Anno 1103, cum iterum ex Anglia egredi cogeretur sanctus pontifex, Roma Lugdunum repetiit, ubi ab archiepiscopo, pro more solito, summo honore exceptus, apud eum annis integro et mensibus quatuor hospitatus est. Exstat inter Anselmi litteras, Hugonis ad ipsum epistola, qua significat se incolumem Jerosolymis rediisse, eumque invitat ut, si a rege Anglorum diverteretur, ad se declinare non dedignetur, « et ad domum vestram, inquit, quæ vestra fuit, et quæ modo vestra est, et de die in diem semper melius vestra erit. » Sed jam ad Hugonis annales.

Anno 1097 Berardum Lugdunensem archidiaconum consecravit in episcopum Matisconensem; Hugonem monachum San-Benignianum concessit Flaviniacensibus in abbatem, eumque ad se profectum, ad Haganonem Eduensem remisit consecrandum, scriptis ad episcopum litteris quas ipse Hugo refert in chronico. Litem quoque quam habebant monachi Trenorchiensis cum Cluniacensibus ad sedem Romanam perlatam, remisit Urbanus ad pontificem nostrum, qui eam statim composuit.

Anno 1099 rem fecit æterna memoria dignam, Cisterciensis monasterii et ordinis primordiæ fovens. Cum enim S. Robertus Molismensis abbas cum nonnullis monachis regulam S. Benedicti absque ulla mitigatione servare decrevisset, timens Lingonensis episcopi auctoritatem, qua jam a Vivico revocatus fuerat, Molismo cum sex sociis profectus, Lugdunum petit, atque Hugoni archiepiscopo suum suorumque propositum exponit, præsidium et favorem postulat: ille non statim acquiescit, jubet ut Deum consulant, ac sibi rescribant: morem gerunt, constantem in proposito voluntatem significant: quibus in hunc modum respondet (2): « Hugo Lugdunensis episcopus, et A. S. legatus, Roberto Molismensi abbati et fratribus cum eo secundum regulam S. Benedicti Deo servire cupientibus. Notum sit

omnibus de S. matris Ecclesiæ profectu gaudentibus » etc. *Vide infra inter epistolas Hugonis.* Nec id solum, sed et solitariorum Cisterciensium sanctioniam commendavit Odoni Burgundiæ duci, a quo plurima acceperunt. Interea Romam profecti Molismenses, abbatem suum in concilio Molismo restitui maximo deposeunt ardore. Eorum questibus commotus Urbanus scribit Hugoni, his verbis : « Coacti, dilectioni tuæ per præsentia scripta mandamus, significantes gratum nobis existere, ut, si fieri possit, abbas ille ab eremo ad monasterium reducat. Quod si implere nequiveris, curæ tibi sit ut et qui eremum incolunt conquiescant, et qui in cœnobio sunt regularibus disciplinis inserviant. » Acceptis his litteris concilium coegit Hugo, cujus suasu jussit, licet invitus, Molisium regredi Robertum et de synodi decreto Lingonensem antistitem monuit ut illud executioni demandari curaret.

Anno eodem 1099 concilium provinciale indixit apud Petram Incisam, et Daimbertum Senonensem ad illud invitavit; quod cum Ivoni videretur contra jus, mordaces ad illum scripsit epistolas, in quarum una non id duntaxat arguit, sed et eum carpere videtur, quod facilius esset in excommunicationibus, interdictisque decernendis, nullo sui, multo autem aliorum periculo. Circa hoc tempus Paschalis Urbano suffectus, morem decessorum suorum deserens, vices suas in Galliis, non Hugoni, aliive Gallo commisit, ut illi fecerant; sed legatos misit ex Italia, quorum immoderatione fatigati nostrales, ipsos ægre tulerunt. Hinc Ivo Carnotensis, suo collegarumque nomine papam rogavit ut alicui Cisalpinio legationem injungeret; « cui sollicitudini, inquit, nullum cognovimus magis idoneum quam D. Lugdun. archiepiscopum qui et in eodem officio jam diu ministravit, et ut experimento cognovimus tam Romanæ Ecclesiæ quam Transalpinis mirabiliter profuit. » Stetit nihilominus in proposito Paschalis, misitque legatos Joannem et Benedictum, qui concilium indixere Augustoduni et habuere Valentia anno 1100, 11 Kal. Octobr. Ad illud invitarunt Hugonem, qui tamen non accessit, quia infirmabatur, inquit Chronic. Virdun., sed misit legatos suos, quin nec adfuere ejus suffraganei Lingonensis et Cabillonensis episcopi, « prohibiti ut dicebatur ab eodem Lugdunensi, » inquit idem chron. Imo et quod adversus Norgaudum Æduensem episcopum in hoc et postea in Pictaviensi concilio sauxerant legati palam improbavit, et ita tandem egit ut infringeretur; scilicet ingens et excelsus animus suetus imperio, inferius nunc gravitate et dignitate sua arbitrabatur subijci et parere minoribus, atque ut videtur ea omnia vitandi causa Hierosolymitanum iter animo concepit, legatos Ro-

(3) Tempus hujusce peregrinationis eruitur ex charta donationis ecclesiæ B. Mariæ de Foro factæ monasterio Savigniensi (De Mura pag. 592) : « Eo anno quo Hugo archiepsc. Lugdun. Jerosolyman petiit. . . . fecit conventum ecclesiæ suæ . . . tractaturus de utilitate Ecclesiæ suæ, et de suo itinere, et hoc 11 Idus Martii, die quartæ feriæ heb-

mam misit qui papam ea de re consulerent : annuente Paschali, legationemque apostolicæ sedis in Asia offerente, iter aggressus Romam petiit anno 1101, ubi auctoritate qua plurimum valebat in curia Romana, Norgaudum absolvi curavit (3).

Antea, anno scilicet 1100, novam Cisterciensium plantationem semper fovens, Joanni et Ildebodo Romam ab Alberico missis, commendatitias ad Paschalem papam litteras dedit, in quibus : « Sciat, inquit, eos esse de quodam loco qui Novum Monasterium vocatur (sic tunc Cistercium appellabant), ad quem de Molismensi ecclesia cum abbate suo exeuntes » etc., *Vide infra inter epist.* Nec effectu caruit archiepiscopi postulatio, cum privilegio Rom. pontificis ad suos reversi sunt novæ reformationis alumni.

B Milo cardinalis et Prænestinus episcopus, in Galliam a Paschali missus, conventum habuit apud Massiliam in quo jura et immunitas Cluniacensium confirmata sunt. Acta sunt hæc apud Massiliam anno 1103, præsentibus Berardo Matisconensi episcopo, « qui tunc cum episcopatu suo Lugdunensis archiepiscopi domni Hugonis vices agebat. » Circa idem tempus Bego abbas Conchense apud Ruthenens monasterium regebat, cui Hugo noster ecclesias S. Fidei de Castelleto, et S. Victoris ad fluvium Ligeris positas sub annuo censu concessit. Chartam exhibet de Mura, pag. 298. Guntramnus rex dederat cœnobio S. Marcelli Cabilonensis Floriacum villam in pago Divionensi, ubi postea cella monachorum erecta est; illic servos contra jus Otto Burgundiæ dux usurparat, et retinebat Hugo ipsius filius, donec prioris S. Marcelli dignitas devenit « ad domnum Hugonem venerandum Lugdunensem archiepiscopum, Hugonis nepotem. » Qui aliquando in ea villa duces hospitio excepit, et rogavit ut eam a tali servitute liberaret. Concessit Hugo dux, et ea de re chartam postea conscripsit « in camera Divionensis abbatis nomine Jarentonis, et posuit in manu venerabilis Hugonis archiepiscopi Lugdunensis supra nominati.... anno ab Incarnatione Domini 1104, indict. xii. » Eodem anno scripsit Daimberto Senonensi de multis eum arguens, et citans ad concilium Trecense. Anno sequenti idem archiepiscopus, Norgaudus Æduensis et Walterius Cabillonensis episcopi, domno Hugoni Cluniacens. abbati monasterium S. Magdalene de Quadrella (*le Charolais*), confirmarunt ejusdemque pagi ecclesias de quibus litem movebant Leotbalus Digoniensis et filius ejus cognominis. Denique an. 1106 cum quererentur cathedralis ecclesiæ canonici quod ecclesiam Artensem, quæ ad B. Stephanum ab antiquis temporibus pertinebat, Hugoni Cluniacensi donasset, eam illis restituit, et pro ea Cluniaco dedit aliam de S. Germano nuncupatam. Cum lis orta domada Quadagesimæ. In quo conventu fecit hoc donum ecclesiæ de Foro conventui nostro, » etc. Si enim 11. Idus sen 15 Martii, erat feria 14 hebdomadæ primæ in Quadagesima, dies Cinerum fuit dies sexta eiusdem mensis : atque adeo Pascha incidit in diem 21 Aprilis, quod anno 1101 convenit.

fuisse inter San-Benignianos monachos et clericos A Bisuatineses pro ecclesiis Salinensibus, eam amice composuit « Hugo Dei gratia Lugdunensis archiepiscopus, S. apost. sedis legatus.... Actum Lugduni publice, anno Incarnat. Dominicæ 1106, pridie Kal. Aprilis, Sabbato in Albis (4). » Paulo ante obitum ecclesiam S. Treverii Aimerico Casæ-Dei abbati concessit: Paschalis enim II id testatur in diplomate quo monasteria et cellas eidem cœnobio subjectas, et inter alias Treverianam, quam, inquit, « Venerabilis memoria » Hugo Lugdun. archiepiscopus recens contulit.

Diem clausit extremum hoc ipso an. 1106, et quidem Nonis Octobr., si fides adhibenda necrolog. San-Benigniano, Segusii (Suzze), ad Alpium radices, dum ad concilium Guastaliense ex mandato pontificis B proficisceretur, ac in eadem urbe sepultus est in abbata S. Justi, ut docet Hugo Cluniacensis abbas In epistola ad Anselmum Cantuariensem sic loquens : « Quoniam noveramus quanta inter vos et D. Hugonem Lugdun. archiepiscopum, Deo volente, exstiterit familiaritas, dignum duximus vobis significare ejusdem obitum nobis et omnibus viris bonis gravem et irrecuperabiliter dolendum ; quatenus et per vos et per vestros, veram quam vivens exhibuit dilectionem, nunc ei defuncto repensare studeatis. Obiit enim in pace Nonis Octobris apud Segusiam, dum iret ad apostolicæ vocationis concilium, sepultusque est ibidem satis honeste in abbata Sancti Justi, » etc.

Hoc ejus epitaphium scripsit Baldricus Burgulien- C sis abbas (5) :

(4) Collect. ad histor. Burgund. pag. 209, 210.

*Post Lugdunensis præsul, prius Hugo Diensis,
Magnus Romanæ filius Ecclesiæ.*

*Quem sibi legatum Romanus papa rogavit,
Ad synodum veniens, proh dolor ! occubuit.*

*Virtutum cellam, Divini pectoris aulam,
Hac tumulavit humo Segusiensis homo.*

*Lætatus Justus, hospes bonus, hospite tanto,
Quem Deus eximius misit ei socium.*

*Lugdunum luge, solemnna conciliorum
Occubitu patris occubere tibi.*

Ex antiquo monumento hæc refert Severt. « Hugo bonæ et fidelis memoriæ archiepiscopus eidem Ecclesiæ utiliter providit. Reliquit cappas ix, cum aurifrisio, casulasiv, dalmaticas vi, » etc., hoc est omnia et singula ornamenta quibus opus est pontifici sacrificanti, aut ordines conferenti. « Insuper parietem ecclesiæ et quinque vitreas adornavit, majus altare construxit, cameras episcopales cum parte turrium et atrii ædificavit, capellam episcopalem picturis et pavimento decoravit, cellaria domus plena reliquit. » Dedit et plurimos libros. « Rexit autem hanc Ecclesiam Lugdun. annis xxiii, mensibus viii, diebus vii. Apud S. Irenæum canonicos regulariter viventes instituit, quibus terras quæ quondam juris ejusdem sancti fuerant, multo pretio a laicis redemptas in communes usus traduxit, » etc. In primo instrumento, quod inter probationes Historiæ Lugdun. refert Menestrier, S. Stephano seu cathedrali ecclesiæ dicitur dedisse ecclesiam de Sandrens cum appenditiis, ecclesiam S. Mariæ de Chersers, et S. Stephani de Coisia, et de Castello S. Symphariani, et S. Martini de Pomey, et S. Martini de Noaillis.

(5) Tom. IV Hist. Franc. Duchesne, pag. 258.

NOTITIA LITTERARIA.

(Histoire littéraire de la France, t. IX, page 315.)

Tout ce qui nous reste des productions de la plume (a) l'archevêque Hugues se réduit presque à de simples lettres, mais qui sont à priser, tant pour leur grand nombre que pour les sujets dont elles traitent. Encore ne sont-elles qu'une partie de celles qu'il eut occasion d'écrire et qu'il écrivit effectivement. C'est ce que fait juger cette multitude d'affaires ecclésiastiques dont il fut chargé pendant plus de vingt ans, qu'il exerça les fonctions de légat en France et en Bourgogne. Il n'y a pas à contester que toutes les lettres d'un prélat qui eut une telle part au gouvernement de l'Eglise ne fussent intéressantes, et ne méritassent d'être conservées à la postérité. Mais il est encore arrivé que celles qui ont échappé du naufrage des autres sont extrêmement dispersées dans les recueils étrangers, où elles se trouvent souvent comme noyées. Si quelqu'un s'avisait un jour de les réunir ensemble, afin qu'on les eût de suite, pour se mettre mieux au fait de ce qui se passa alors dans l'Eglise gallicane, nous serions charmés d'abrèger son travail par le soin que nous allons prendre de les faire connaître, et d'en marquer la Chronologie autant qu'il sera possible.

Le recueil où il s'en trouve le plus sont les *Miscellanea* de Baluze, qui en a publié trois dans le cinquième volume et neuf ou dix autres dans le suivant (BAL. Misc. t. V, p. 273, 274). Les trois premières sont enclâssées dans les actes du rétablissement de l'ancien siège épiscopal d'Arras. Il n'y a cependant que la première qui ait directement rapport à ce sujet ; mais on y a fait entrer les autres, par la raison qu'elles sont adressées à Lambert, le premier évêque qui remplit alors ce siège. Cette première lettre est écrite à Robert, comte de Flandres, pour lui enjoindre de reconnaître le nouvel évêque, qui venait de Rome, où il avait été sacré, et de lui accorder sa protection, principalement pour revendiquer les biens aliénés ou enlevés de son évêché. La lettre fut écrite par conséquent en 1094, après que le métropolitain et les évêques suffragants de la province eurent reconnu eux-mêmes Lambert pour leur confrère, ce qui se fit dans un concile tenu à Reims le dix-sept septembre de la même année. Dom d'Acheri (*Spic. t. V, p. 552*) avait déjà publié cette lettre au cinquième volume de son *Spicilege*.

Dans la seconde des trois, Hugues donne avis au même prélat de la mort d'une religieuse, qui avait passé